

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Frugtbarhed

Udgivet af
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Inde i bladet:

Den tyske sygdom

De aktive modstandsfolks
stilling i dag

Sammenhold er den
bedste hæder
mod de faldne

Frihedskollegiet i Odense
og i Aalborg

De nye bøger

Dachau

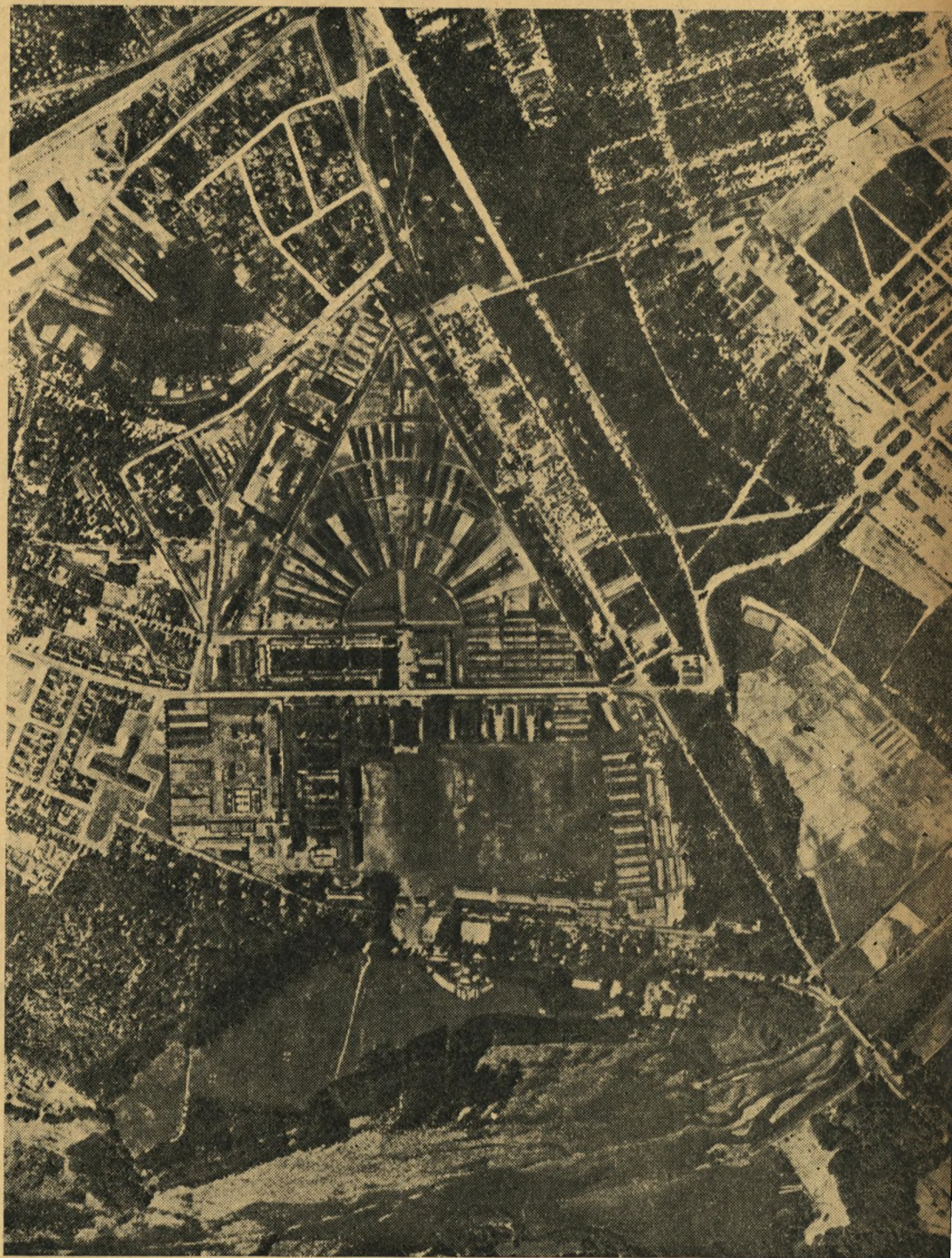
Forsiden:

*Lufifotografi af Sachsenhausen-lejren
ved Berlin
(Se billedteksten side 81)*

Nr.

6

Juni 1949

Århus

Bruun & Sørensen A/S

Århus

Carl E. Thumand

ELEKTROMEKANISK FABRIK

Graven 18-20 - Tlf. 8080 (2 Linier)

ÅRHUS

Ålborg

Tage Overgaard

Moderne Herre- & Drengkonfektion

Bispensgade — Ålborg

Esbjerg

J. ANDERSKOUV

Civilingeniør

Esbjerg

Esbjerg ny Andelsmejeri

Nygaardsvej 37

Nykøbing F.

I. B. Bruun & Søn A/S

Nykøbing F.

Ringsted

**Ringsted Jernstøberi
og Maskinfabrik A/S**

Skive

BØRGE HANSEN

OST en GROS

SKIVE

Vejle

Aktieselskabet

De danske Bomuldsspinderier

Vejle — Valby

Esbjerg Jern & Staal

DEN tyske SYGDOM

Af bibliotekar Hans Rütting

*Med emigrantens klarsyn og store overblik karakteriserer
Hans Rütting problemerne for den tyske befolkning og årsagen*

Danske iagttagere har tit svært ved at forstå tyske forhold og bedømmer dem — i modstand eller i medlidenhed — forkert, fordi de ikke kender tilstrækkeligt til sygdommen, tyskerne lider under; forskellen i sindelaget gør sit til at vanskeliggøre en retfærdig kritik. Hvor ofte er man ikke ude for velmenende artikler, der betragter tyskerne som var de vildledte danske og anbefaler lægemidler, der måske ville virke her, men aldeles ikke mod syd!

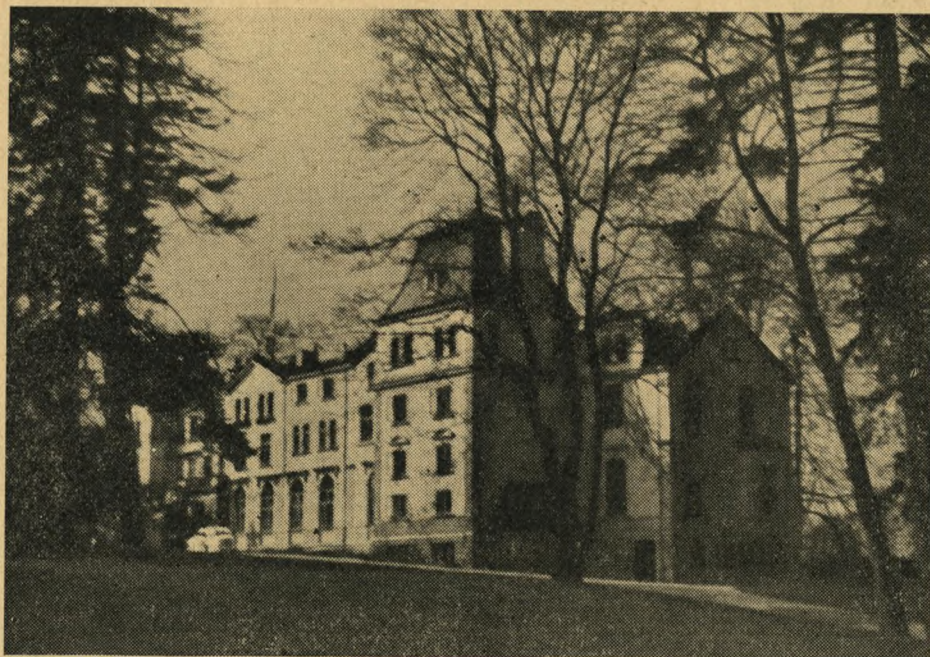
Almindelige menneskelige fejl, som f. eks. at man ikke vil vedkende sig sin skyld, fortolkes som en speciel tysk udyd, den udbredte resignation og nihilisme derimod, der netop er et nationalt problem, vil man gerne anse for tilgiveligt, idet man forklarer den som et fælles tegn for udmattelse hos alle folk, der har lidt under krigen.

DE fleste rejser med forudfattede meninger mod syd; da de kommer til et stort land, vil det altid lykkes dem at se det, de ønsker at se; allerede hjemme opøves man jo i kunsten at lukke øjnene for det ubehagelige. Tyskerne er et folk med en særlig udpræget sans for disciplin, for ro og orden, ja for en vis pertentlighed, hvilke ejendommeligheder dog på en besynderlig måde er knyttet sammen med en hang til romantik og overstadighed. Denne modsætningsers samdrægtig-

hed burde give anledning til eftertanke, idet den ene egenskab udelukker den anden: Sværmeren er ikke den bedste soldat. Alligevel smeltes to fjendtlige elementer sammen til en — ganske vist lemfældig — helhed, der, omend besnærende og original, er farlig ved sin uforløste virkelyst og trang til at sprænge sig selv. Ser man nærmere på forholdet, så opdager man snart, at tyskernes disciplin er påtaget, i hvert fald sekundær, en slag medicin, nødhjælp eller redningsanker mod deres oprindelige kaotiske sindelag. Tyskerne betræder historiens scene splittet i stammer, der aldrig sam-

les til et folk. Karl den store skabte for første gang en stat med overklasse og kulturel »renaissance«, en import af den mest forfinede romerske kultur til et primitivt samfund, der senerehen betragtede det som en national opgave at protestere mod det fremmede, mod — Europa. Tyskernes opsætsighed og mangel på stil hidrører fra en forhastet ungdom og en aldrig opløst disharmoni mellem gemyt og intellekt, mellem deres oprindelighed og de andres forfinelse, som de modtager med en nidkær ærgerrighed og en stadig ulmende følelse af underlegenhed. Deres historie svinger mellem yderpunkterne ligesom den enkeltes sind: fra en vidtløftig »verdensborgerlighed« til en snæver nationalisme og omvendt.

EUROPAS hverv, at sammenstemme antikken og kristendommen, det humane — repræsentative og det personlige — intime, blev i Tyskland ved middelalderens mystikere og tilsidst ved Luther af-

Slottet Friedrichsruhe ved Hamborg var Bernadottes hovedkvarter.
Slottet blev bombet under krigen og brændte

gjort til gensidig fordel for en subjektivisme, som ligefrem gik i frø, da den aldrig fik lov at udmærke sig og begrænse sig i det praktiske liv. Med Luther sprang Tyskland fra en fælles europæisk tradition og fandt aldrig mere vejen tilbage. Ikke uden grund var det netop en Tysker, en kaotisk Tysker, der rejste kravet om frihed fra den katolske kirkes autoritet og prækede om den enkeltes umiddelbare møde med Gud i sjælens indadvendthed; men reformationen gennemførtes med held kun udenfor Tysklands grænser, den standsede på halvvejen i reformatorens fædreland.

Ikke alene skiller Mainfloden det evangeliske Nordtyskland fra det katolske Sydtyskland og forøger således den folkelige splittelse ved en religiøs spaltning — nej, heller ikke i den nordlige del fik reformationens idé virkelig fat i befolkningen. Tyskerne byttede bare den katolske autoritet med statens autoritet.

Hvordan gik det til? Udenfor Tysklands grænser affødte reformationen folkenes nationale samling og en social nyordning, der nogle steder som i Svejts kunne opbygges på grundlag af et gammelkendt lokalt selvstyre: den protestantiske subjektivisme fik sin indhegning i samfundslivet.

FORSØGET på at sideordne reformationen i Tyskland med en demokratisk rejsning, foretaget ved Bondeoprøret, blev slået ned på Luthers ordre, der — med rette — frygtede, at hans værk ville kompromitteres ved en sammenblanding med økonomiske krav. Han gennemtvang lydighed overfor øvrigheden, der sammen med kirken gennemførte reformationen ovenfra. Tyskernes frygt for det kaotiske i dem selv, deres forsigtige kejtethed i det politiske liv, deres indadvendt-

hed og »idealisme« lod dem give afkald på den ydre frihed, idet de slog sig til tåls med den nyvundne tankefrihed.

Selvom det religiøse område nu syntes sikret for uvedkommende ideer udefra, så fortæredes dets indhold alligevel i tidens løb indefra: alt som tyskerne blev et folk af undersætter, udlevedes deres kaotiske redikalisme nu på kunstens, især musikkens og filosofiens område; de drev reformationens subjektive frihedside frem til dens yderste konsekvens i Kant, Fichte og Hegel. Tanken om den totale frihed, der i stedet for tryghed giver tomhed og lede, slår til sidst over i ønsket om den totale stat — eller, som en ung tysker udtrykte sig: hvis jeg ikke selv kan være bygmester, så vil jeg i det mindste være byggesten.

Stadigvæk, den dag i dag, svinger tyskerne mellem de to yderpunkter i deres sind: mellem kaos og disciplin. Men disciplinen er spændetrøjen, de har brug for for at kunne leve.

HAR man forstået det, så løses adskillige tyske gåder: deres tale om folkefællesskab, der er en gammel ønskedrøm, denne disharmoniske sammenklang af det romantiske og det autoritære, deres årvågne mistro mod den lønligt attråede vestlige verden, mod »Europa«, deres korrekthed som en måde at styre en indre vidtløftighed på.

Også danskeren er »subjektiv«, også franskmænden og englænderen, men på anden vis. Medens danskeren iagttager sine oplevelser og ikke mister kontrollen med sit jeg, føler tyskeren det som et overmål af lykke, hvis han hengiver sig til livet i selvforglemmelse; han »modtager« stemninger — eller ordre, også deri tro sin oprindelse. Derfor er det metafysikken, musikken, romantikken og barokken, der falder mest i tyskerens smag; i de tider, da den europæiske historie endelig selv tenderede mod idealerne om det grænseløse, flygtige og hvileløse, kunne Tyskland atter — for en kort stund — opnå den tabte

Situation fra en hjemtransport fra Mühlberg. De danske biler måtte selv medbringe benzin m.m.

forbindelse med omverdenen og derved yde sit bedste.

Nu rejser ganske naturligt spørgsmålet sig, om der ikke findes en anden medicin, et andet lægemiddel end netop disciplin som modvægt overfor det kaotiske. Svaret er allerede givet: den tyske kultur blomstrede ved sit møde med den europæiske *Humanisme*; et kristeligt præget folkeliv trives den dag i dag i *Katolicismens* Sydtyskland — og selv i det »frafaldne« Nordtyskland findes et tyndt lag af både *humanister* og evangeliske *kristne*, der endnu ikke har erklæret spillet tabt.

HVORI bundet nu disse »europæiske værdier« anvendt på tyskerne?

Hitlertiden og det nuværende kaos viser det tydeligt: der er i enhver tysker et skred mellem tanke og virkelighed, som bør udlignes på den måde, at ideerne ligesom i andre lande rettes ved den enkeltes deltagelse i samfundslivet. Tyskerne behøver ikke at hente tilskyndelser alene fra udlandet, de finder dem hjemme i de mere intakte »europæisk« orienterede egne i Rhinlandet, i Sydtyskland, i Østrig, hvor livet i familien og menigheden, et lokalt selvstyre og de voksnes opdragelse på høj- og efterskoler altid har spillet en betydelig større rolle end i Prøjsen.

De mennesker, det kommer an på, er ikke tidligere KZ-fanger og deres børn og heller ikke de få demokrater, der har overvintret i ruinerne; de behøver ingen vejledning. Vigtigere er, at man forstår de unge, der har været med i krigen og nu skal begynde forfra. Nazismen har

gjort dem forhærdede og fjendske overfor »spidsborgerligheden« ved som børn med regelmæssige mellemrum at hente dem fra forældrene over til lejrene, hvor de blev præpareret til en virkelighedsfjern kammeratskabsfølelse.

»Vi var edsvorne«, skriver en tysker — »vi havde med lethed, ja med glæde givet vort liv for ideen, om det så skulle kræves. Vi var opdraget til at regne med et kort liv — i en febrilsk iver var vi stadig ude efter at tilrane os de få glæder, denne betimede ouverture kunne tilbyde os. Den dag i dag har jeg følelsen af, at jeg skal skynde mig for ikke at forsømme noget«.

MEDENS de blev fremmede for deres forældre, forhærdedes deres naturlige følelser, som de lærte at styre efter behag; således oplevede de sig selv som de mest frie mennesker; med dødens alvorlige og »spændende« trusel for øje og kammeraterne i ryggen anede de intet om den farlige ensomhed, de voksede ind i.

Efter at både kammeraternes menighed og overtroen på føreren og ideen var smuldret væk, står de nu i tomhedens tynde luftlag, der tager vejret fra dem; de jager med den syges fortvivelse, der har mistet sin morfin, efter spænding, drama og patos og finder i stedet for den mest triste, idøforladte og ørkesløse kamp for tilværelsen.

Medicinen er bitter at sluge for dem, fordi den er af den slags som de har lært at foragte mest: »Spidsborgerligheden«, Europas, det »gamle Tysklands« mægling mellem det humane og det kristelige skal genoptages.

✱

Efterlysning.

Hvilken dansk præst sad i tugthuset »Brandenburg am Hafel« fra 1944 til 1945?

Pierre H. F. Demollin, Vijker Brugstraat 41, Maastricht, Holland, vil gerne i forbindelse med ham for at takke for hjælpen og kammeratskabet.

Fra Neuengamme-lejren efter befrielsen

Er det ingen anbefaling at have deltaget i kampen for Danmarks Befrielse?

Bitre Udtalelser af Formanden for »Kammeraternes Hjælpefond«
Konsul Kaj V. Dahl

Den tid, der er gået siden befrielsen, har ikke været helt let for alle, der har været tilknyttet modstandsbevægelsen, og mange, der har opholdt sig i de tyske koncentrationslejre, lider endnu under følgerne heraf. Horsens Folkeblad har haft en samtale med konsul Kaj V. Dahl, der var med i modstandsbevægelsen fra første færd, og de udtalelser, han fremsætter, er præget af stor bitterhed. Konsul V. Dahl siger bl. a.: Jeg har i flere tilfælde fået forelagt beretninger om tidligere modstandsfolk, der på grund af deres deltagelse i frihedskampen nu generes på deres arbejdspladser, ikke blot af cheferne, men også af deres egne arbejdskammerater. Og jeg har gentagne gange af samme grund bedt tidligere modstandsfolk om at holde munden lukket om deres tilknytning til modstandsbevægelsen under besættelsen.

Drevet fra sin kro, fordi han var frihedskæmper.

— Kan du nævne mere håndgribelige eksempler på denne form for forfølgelse?

— I høj grad. En krovært på Horsenseggen blev for nogen tid siden ligefrem tvunget til at afhænde sin kro og rejse fra eggen, fordi han i sin tid havde været modstandsbevægelsen en ualmindelig god støtte. Egnens befolkning kom simpelt hen ikke på hans kro mere og holdt deres møder andre steder — fordi han havde været frihedskæmper.

Samme Mand havde ved siden af været en ivrig forkæmper for den sønderjyske sag og en flittig kraft i egnens ungdomsarbejde. Men i dette tilfælde var idealister uønsket.

En læge på Horsenseggen fik en dag under sin tur rundt til patien-

terne stukket i næsen, at han ikke mere var så vellidt, som han tidligere havde være det. Da han spurgte, hvorfor ikke, fik han svaret: »De vil vel ikke benægte, at De har været medlem af modstandsbevægelsen«.

En næringsdrivende i Horsens, der igennem mange måneder sad i en koncentrationslejr i Tyskland, mistede mange — og mange af sine største kunder. Da han kom hjem, kom kunderne ikke til ham igen. Samme mand blev af folk, som han henregnede til sine venner, udnævnt som »en stor idiot; hvad ville han da også have med sådan noget at gøre for«.

Da to stillinger her i Horsens for nogen tid siden skulle besættes, og da det lå i sagens natur, at stillingerne blev besat af folk, der havde haft tilknytning til modstandsbevægelsen, foretog modstandsbevægelsen her i byen en enstemmig indstilling. Men begge de indstillede blev forbigået. Begge havde siddet i tyske fængsler, og den ene havde på legendarisk vis hjulpet sine kammerater i de tyske lejre. Den pågældende veg aldrig tilbage for at lade sig gennemprygge af SS'ere, så fremt han øjnede blot en lille chance for derved at komme en helbreds- svagere kammerat til undsætning. De to stillinger blev besat af folk, der ingen tilknytning havde haft til modstandsbevægelsen — og jeg nævnede vist for dig, at det lå i sagens natur, at stillingerne blev besat af netop sådanne mennesker.

Wilfred Pedersens erstatning — og frihedskæmpernes.

Det er altsammen noget, der kan harme — det, jeg her har nævnt, harme de mennesker, som ofrede ikke blot en tid af deres liv, nogle

endog med deres helbred for hele livet, og ofrede det for en sag, som enhver skulle kunne sige god for — landets sag. Men kan sådan noget harme, så kan det harme i endnu højere grad at se en dansk ret tilkende en mand som Wilfred Petersen en erstatning på 20.000 kr. Tidligere politiske fanger fra besættelsestiden blev »spist« af med en erstatning på 25 kr. for hver uge, der var tilbragt i et tysk fængsel i Danmark og 50 kr. for hver uge i et fængsel i Tyskland. Staten bevilgede 70 mill. kr. til disse erstatninger, og da det viste sig, at hele beløbet ikke blev brugt med de fastsatte erstatningsbeløb, ville man under ingen omstændigheder høre tale om en forhøjelse af beløbene til 50 og 100 kr. Det er en beviselig sag, at mange har tabt store summer som en direkte følge af at sidde i tyske fængsler. De har ikke blot tabt penge under selve fængselsopholdet, men også i tiden siden på grund af, at kunderne gik over til andre handelssteder.

De mennesker, som skal hjælpes økonomisk på grund af sygdomme eller invaliditet, som de har hentet sig i tyske rædselslejre, har stadigvæk deres forsikringsager til be-

Konsul Kaj V. Dahl nedlægger en blomsterdekoration ved mindetavlen i frihedskollegiet i Horsens over besættelsestidens ofre

handling, og imens har »Kammeraternes Hjælpefond« måttet træde til. I løbet af ca. 3 år har Hjælpefondens udbetalt 104,200 kr. til hjælp til syge kammerater eller i legathjælp til undervisning af tidligere modstandsfolk eller børn af faldne frihedskæmpere.

— Til slut lige et spørgsmål angående de sygdomme, som er hentes i de tyske lejre. Er det rigtigt, at virkningerne af disse sygdomme først nu virkelig begynder at vise sig?

— Ja, det er rigtigt. Først nu begynder man at kunne danne sig et virkeligt billede af virkningerne af

den helbredsnedbrydende tid i Tyskland. Jeg får efterhånden som formand for »Kammeraternes Hjælpefond« anmodninger om hjælp hver eneste dag. Ofte flere anmodninger om dagen. Der er især tale om nervesygdomme og mavelidelser, der optræder periodisk, d. v. s. 3—4 dage ad gangen med et par måneders pause imellem. Den forfølgelse, som man kan spore nu, går også ud over sådanne mennesker, der ikke blot skal lide under de sygdomme, de har pådraget sig i fængslerne, men tillige stå for andres spot og spe.

j—k.

Sammenhold er den bedste hæder mod de faldne

Af redaktør Flemming Steen

Hvordan kan de mennesker dog blive ved at holde sammen? Hvad har de til hensigt med deres sammenkomster og ture, de, der ved en ond skæbnes tilskikkelse fik en tilværelse sammen? — Mon ikke visse mennesker rejserlignende spørgsmål, når det som fornyligt bekendtgjordes landet over, at nu havde 200 gamle Gestapo-fanger holdt udflugt til Århus og Hvidsten. Det er umuligt for andre mennesker at sætte sig ind heri. Vi andre, der mødtes bag pigtråden, forstår lidt bedre, hvorfor vi må holde sammen, til trods for den måde, hvorpå tingene udviklede sig herhjemme efter vor hjemkost fra lejrene.

Ingen på hele den nævnte udflugt udtrykte det bedre, end da fru Fiil i Hvidsten kro, mens de 200 tidligere fanger sad bænkedede, tog ordet: »Den bedste måde, hvorpå vi kan hædre de dodes minde, er ved at holde sammen, at komme sammen så ofte som muligt. Det trænger vi til som aldrig før.«

Denne jævne, jyske kvinde sagde dermed noget, vi alle tænkte og følte efter at have opfrisket beretningen om Hvidstengruppens heldåd. I det øjeblik følte alle turens deltagere, at der endnu er noget at holde sammen om, meget at bevare mindet om og føre videre.

NETOP turens afslutning i Hvidsten understregede, hvorfor en tur som denne har sin berettigelse. Men på andre måder gav

den os impulser. Endnu søvndrukne lørdag morgen den 21. maj tumlede turens københavnske deltagere ud af Århusbåden for kort efter at sidde ved morgenbordet på Århus universitet. Her blev man vist rundt, og snart lød det fra de københavnske munde: Sådant havde vi ikke troet, der så ud i provinsen. Det er jo storstilet!

En og anden provinsbo smilede stolt og godtede sig indvendigt, men deltog i beundringen af det værk, der på få år er skabt i den jyske hovedstad. Beundringen steg til ubeskrivelige højder på rådhuset, hvor fangerne blev modtaget af borgmester Unmack Larsen i byrådssalen. Frisk og djærvt tog Århusborgmesteren imod os og viste sig som en fortrinlig vært ved byens frokost for de sultne Gastapofanger. Det var en borgmester, tør vi skrive under på.

Middagen blev indtaget på hotel Royal, hvorefter fangerne på værdig måde — i politiets grønne salatfade — blev transporteret til mindeparken for den første verdenskrigs sønderjyske faldne. Tilbageturen foregik i stram march, under be-

Grænsegendarmene marcherer ind i Neuengammelejren for at blive evakuerede

vogtning af politiorkestret, der også var vore gæster ved den efterfølgende kammeratskabsaften i Folkets hus.

SØNDAG morgen gik turen i busser gennem Randers til Hvidstengruppens modtageplads, 10 km fra Mariager. Her gengav en af gruppens overlevende, vognmand Anders Velling Steensgård, den tapre kamp, gruppen udførte under krigen. Det var ord, der gik til hjertet:

De folk i Hvidsten, som nu er borte, var mennesker, sagde Steensgård, som lang tid før 9. april havde sat deres kurs. Individets ret og vort lands frihed var numer eet. Det var folk af alle samfundslag, og man siger nok, at det var en ond tid, men det var tillige en stor tid. Der var sammenhold, og der var ingen albuer den gang inden for

modstandsbevægelsen. De blev først opfundet bagefter.

Steensgård fortalte, hvorledes de engelske nedkastningsmaskiner, når de nåede Mariager fjord, tog kurs efter Gunnar Larsens cementfabriks skorstene. »Det var jo dengang Gunnar Larsen lod fyre temmeligt kraftigt!« —

I Hvidsten nedlagde foreningen en krans ved mindestenen for de 8 faldne, og man tilbragte derefter nogle timer i Hvidsten kro, før turen gik tilbage til Århus.

Dette referat er kort, heller ikke fyldestgørende, vil nogle sikkert indvende. Deri har de ret. Men det har ikke været meningen. En sådan tur kan ikke gengives på tryk. Når dette skrives, har det først og fremmest været min hensigt at give andre blod på tanden til at tage med næste gang, foreningen kalder til

udflugt. Lad mig slutte med fru Fiils ord: Lad os hædre de dodes minde ved at holde sammen, at komme sammen så ofte som muligt.

Sandheden er jo, at hver eneste af os trænger til dette sammenhold, ikke for at hæge om en følelse, et had til en undertrykker, men trænger til enighed om de opgaver, vore kammerater, der er borte, overlod os. Det skylder vi dem.

Flemming Steen.

Kammeratskab over grænserne.

Den 27. august starter ca. 40 kammerater fra Haderslev for at aflægge genvisit i Limburg i Holland.

Som det vil erindres, havde Haderslev-kammeraterne besøg af 40 hollandske kammerater i dagene 3.—7. maj.

Der er i Holland stor interesse for sådanne udvekslinger.

Dengang — og fire år efter

Pigtraad

Organ for
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Kontor:
Ordrup Jagtvej 175, Charlottenlund
Kontortid: 9—12,30. Giro 780, Tlf. OR. 5075.

Redaktør:
Johs. Fosmark, Slagelsegade 9. 2., Øbro 8537.

Forretningsfører:
H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Ord. 5075.

Tryk:
Hak Jørgensen, Sturilasgade 14, Kbhvn. S.

Landsforeningen opløses

Arbejdets videre udførelse overdraget et udvalg

Landsforeningen af besættelsestidens politiske Fanger holdt søndag den 29. maj landsmøde i Fredericia, og besluttede med overvejende flertal at opløse organisationen og overdrage arbejdets videreførelse til et samtidig nedsat landsudvalg af besættelsestidens politiske fanger.

Der nedsattes et udvalg på 17 medlemmer og vedtoges enstemmigt følgende udtalelser:

»Vi erkender, at de fleste følger af fængsling og deportation ikke kan erstattes af samfundet, men trods betydelige hjælpeforanstaltninger, ydet af staten og private institutioner, er situationen i dag den, at flere af vore syge kammerater er henvist til at leve af socialhjælp. De sidste fire års erfaring har vist, at hjælpeforanstaltningerne ikke slår til overfor en gruppe af tidligere fanger, hvis erhvervsevne stadig er nedsat på grund af sygdom, der er en følge af deportationen. Vi opfordrer til, at de pågældende institutioner, og, om fornødent, lovgivningsmagten tager dette spørgsmål op til revision. Dette forhold er så meget mere grelt som myndighederne tilkender nazister og landsforrædere erstatninger, medens værnemagere frifindes eller deres sager henlægges og nazistiske forbrydere løslades fra fængslerne længe før tiden. Vi står fast på kravene fra 1945 om et virkeligt opgør med dem, som svigtede i farens stund. Vi gør det ikke af hævnlyst, men fordi det er en nødvendighed for fremover at sikre Danmarks selvstændighed.

Landsmødet opfordrer alle, der stod sammen i ærlig kamp mod det nazistiske herrefolkstyranni, til forstærket kamp for fredens, selvstændighedens sag i ubryde-

lig solidaritet med vore kammerater i andre lande, som under den sidste krig bar fælles byrder med os.«

Udvalget kom til at bestå af følgende:

Direktør Aage Schoch, direktør Karl V. Jensen, sekretær Aage Christensen, LRs. R. Prytz, ingeniør Floor, LRs. Rambusch, konsul Kaj V. Dahl, overlæge Wollesen, Arnold Grumløse, Svend Nürnberg, redaktør Helge Larsen, M.F. Ragnhild Andersen, Frode Toft, overlærer Gertrud Lundholm, maler Ernst Birch, læge Paul Thygesen og civilpolitibetjent Olaf Marcher.

Billedet på forsiden er et luftfoto af Sachsenhausenlejren ved Berlin.

Lejren bestod oprindeligt kun af den trekant, som ses midt i billedet. Senere blev denne trekant midtpunktet i et stortilet industrianlæg.

Den t-formede bygning til venstre i billedet rummede centralledelsen for alle tyske k-z-lejre. Fra 312 kontorer dirigeredes det mægtige maskineri. Ved siden af den t-formede bygning ligger K.V.A. — en fabrik, der først fremstillede biler på larvefodder, senere dele til V1 og V2 våbnet.

Derefter følger SS-officers-kaserner samt en ekscerserplads.

Krematorium og gaskammer ligger midt for den ligebenede trekants venstre ben.

Yderst til højre ligger store fabrikker, der alle var livsvigtige for den tyske krigsindustri.

Under Sachsenhausen-lejren hørte en række udekommandoer, således at det samlede antal af fanger var 52.000.

I lejren ombragtes hved 100.000 fanger.

Rundt omkring lejren ligger talrige villaer, hvis beboere fastholder deres uvidenhed om de skændselsgerninger, der foregik lige uden for deres vinduer.

Karantænestationen i Padborg ligger ikke ret langt fra det sted, hvor mindesmærket for Bernadotte reises. Her oplevede talrige danske og norske fanger landsmænds uforglemmelige velkomst.

Frihedskollegiet i Odense

vil få henved 100 værelser

Af redaktør Bent Rasmussen

Når man i Odense ikke allerede er gået i gang med opførelsen af frihedskollegiet, skyldes det udelukkende byggerestriktionerne, som har givet det almindelige boligbyggeri en vis fortrinsret. Man har bl. a. af den grund ikke søgt at fremskynde planerne, men efter al sandsynlighed vil der i løbet af den nærmeste tid blive sat ind på at nå til et hurtigt resultat.

Frihedskollegiet skal ligge i den vestlige bydel i umiddelbar nærhed af Middelfart landevej eller nærmere på Christmas Møllers vej. Odense kommune har her skænket Frihedsfonden et passende areal i trekantform.

Arkitekt Vagn Kyed har forlængst udarbejdet tegningerne til kollegiebygningen, men på grund af de allerede nævnte vanskeligheder har man endnu ikke søgt dem godkendt hos myndighederne. Det vil sikkert allerede ske i løbet af denne måned.

Kollegiet får mellem 90 og 100 værelser. De ligger samlet i hovedbygningen, der opføres med to etager foruden stueetagen. I en sidebygning vil der blive indrettet mødesal, og ved hovedindgangen opåføres en selvstændig for-bolig. Efter tegningerne at dømme vil byggekomplekset komme til at tage sig usædvanlig smukt ud med enkle og stilrene linier, og i hvert fald vil det falde godt sammen med den øvrige bebyggelse i kvarteret. På en åben plads ved hovedindgangen er det hensigten at rejse en sten til

minde om besættelsestidens faldne. Den vil blive anbragt foran mødesalens gavl, der netop af den grund har fået en enkel og nobel udformning. Kollegiegården bliver til den ubebyggede side begrænset af et stenbygget hegn med små nicher i.

Det økonomiske grundlag for kollegiebygningens opførelse ligger fast. Der er fra Frihedsfonden stillet 400,000 kr. til rådighed, medens Odense kommune har garanteret restbeløbet. Fuldt monteret regnet man med, at Frihedskollegiet vil komme til at koste omkring 1,5 mill. kr.

Kollegiet har samme formål som de tilsvarende kollegier i København, Århus, Ålborg og Esbjerg, nemlig at give unge studerende et forholdsvis billigt ophold i studietiden. Det er af særlig betydning for Odense, hvor man netop har en række skoler, der færdiguddanner unge inden for forskellige fag. Der er dog den klausul, at børn efter faldne frihedskæmpere eller unge,

der selv har deltaget i frihedskampen, har en fortrinsstilling.

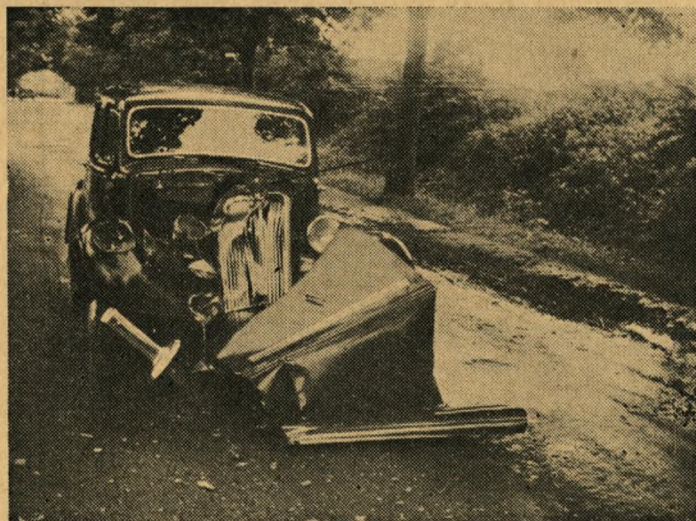
Frihedskollegiet skal ikke underlægges det offentlige, men skal tværtimod gøres til en selvejende institution. Der er i den anledning for ganske nylig nedsat en »4. maj-komité«, som skal arbejde videre ved sagen.

Komiteen har følgende sammensætning:

Borgmester I. Vilh. Werner, viceborgmester C. V. Jørgensen og fuldmægtig Harry Larsen, der alle er valgt af byrådets socialdemokratiske gruppe, samt direktør Erik Scheibel, civilingeniør K. A. Rohde og biskop H. Øllgaard, som er indstillet af fællesgruppen, og læge E. Kruse, der er indstillet af den kommunistiske gruppe. Valgene skal nu godkendes af Frihedsfonden.

Hvornår frihedskollegiet i Odense vil stå færdigt, er på nuværende tidspunkt umuligt at sige noget om, men man er i hvert fald besluttet på at søge planerne virkeliggjort snarest muligt, og når »4. maj-komiteen« har holdt sit første møde, hvilket antagelig sker i begyndelsen af denne måned, regner man med at kunne få de endelige rammer lagt om kollegiets videre skæbne.

Under eftersøgningsarbejdet i Tyskland efter befrielsen havde Dr. Sv. Holm med sin bil udenfor Lybæk

Første spadestik på 4. maj-kollegiets grund i Aalborg

Den 4. maj afholdtes en lille højtidelighed på den grund, hvor 4. maj-kollegiet i Ålborg skal rejses. En lille indbudt kreds samledes for symbolsk at tage det første spadestik.

Højtideligheden indledtes med, at konsul Sigurd Müller med nogle ord redegjorde for Frihedsfondens opgaver. Konsulen sagde bl. a.: »Desværre var det alt for mange, der ikke kom hjem, da friheden for 4 år siden blev givet til det danske folk og til dem i koncentrationslejrene. For deres og andre faldnes efterladte sørger den danske stat, men Frihedsfondens yder en ekstra hjælp. Endvidere var det fra starten en opgave for Frihedsfondens, når hjælpen til de efterladte var sikret, at rejse et monument for frihedskampen. Det bliver dog ikke en almindelig statue, men 4. maj-kollegierne, hvoraf Ålborg også får et, fordi denne by frem for nogen anden har ydet meget til Frihedsfondens.«

Efter indledningen præsenterede konsul Sigurd Müller den unge me-

kanikerlærling Poul Madsen for forsamlingen. Poul Madsen tog som een af de faldnes sønner det første spadestik på grunden. Ålborg by har som bekendt skænket grunden, og viceborgmester, landsretssagfører Poul Svanholm, tog nu som byens repræsentant det andet spadestik, idet han på byens vegne takkede Frihedsfondens, idet han rettede en særlig tak til konsul Sigurd Müller og udtalte alle gode ønsker for byggeriet. Det tredje spadestik blev taget af konsul Sigurd Müller, der på Frihedsfondens vegne udtalte håbet om, at de unge, der skal bo på kollegiet, her må finde et hjem i kammeratligt samvær, og at de altid må holde mindet om dem, der faldt, højt i ære.

Derefter hejste arkitekterne Arne Kjær og Preben Hansen kollegiets store danebrog, og festligheden afsluttedes ved et glas vin.

Udgravningen af grunden skrider nu godt frem, og det forventes, at indvielsen af kollegiet kan foretages den 4. maj 1950.

Aage E. Damtoft

Minder fra og om Frihedskampen

Museet på Sønderborg slot har en ret betydelig samling af minder om begivenhederne fra tiden 1940 til 1945.

Samlingen består af uniformer og udrustningsgenstande, mængder af ting fra nedstyrede flyvemaskiner og fra bombesprængninger, flyveblade nedkastet fra luften, billeder og meget andet. Også fra det illegale arbejde og modstandsbevægelsen er museet kommet i besiddelse af mange ting. Så snart pladsforholdene på slottet kan ordnes, vil denne samling blive tilgængelig.

Mange ligger inde med interessante genstande, der er uden særlig interesse for ejerne, men som kan have stor værdi for samlingens fuldstændiggørelse. Vi kunne

tænke os, at mange ville være villige til at overlade sådanne ting til museet, hvor de vil få en blivende plads og være af største interesse for efterslægten. Der bør samles alt, hvad der hører til besættelsestiden og modstandsbevægelsen.

Plakater og skriftstykker, minder fra fængselsophold og koncentrationslejre, uniformer, våben, billeder fra nedstyrede flyvemaskiner og bombeskader, sabotagehandlinger etc. Alt har interesse og bør gemmes.

Muset på Sønderborg slot beder derfor enhver, der ligger inde med sådanne ting og er villig til at afstå dem, at aflevere dem til museet eller give meddelelse om at sådant må afhentes.

Givernes navne kommer ikke frem, hvis dette ønskes.

Museet på Sønderborg slot.

Køb

Kammeraternes Hjælpefonds mærkat

Det koster 10 øre og bør bruges på alle brevforderselser.

Adresse: Ordrup Jagtvej 179
Charlottenlund . Giro 780

Humor fra besættelsen

En mørk aften stiger to ret beduggede mænd på en spovogn og siger til konduktøren: »To ligeud«. Konduktøren svarer ikke. De gentager det, men får stadig intet svar.

— Kan vi så få to lige ud, siger den ene bistert. Den formentlige konduktør svarer derpå:

— Jeg er officer i den tyske marine.

— Av, den er gal, Stoffer, siger manden til sin kammerat, la' os komme af i en fart. Det er en tysk undervandsbåd, vi er kommet op i.

Et kig bag kulisser i nazitidens tyskland

Goebbels dagbøger. Med noter af Louis P. Lochner. Oversat af Vilhelm Kruse. Povel Branners forlag. 455 sider. Kr. 16.50.

Under oprydningsarbejdet i propagandaministeriets gård i Berlin fandt man en bunke maskinskrevne ark. Det drejede sig om 7000 ialt. De var maskinskrevne, og papiret var af en kvalitet, som var ganske ukendt for menigmand i nazitidens Tyskland.

Pakken gik fra hånd til hånd, indtil man hittede ud af, at det drejede sig om Goebbels dagbøger.

De 7000 ark blev overgivet til redaktør Louis P. Lochner, der gennem sin 20-årige bladvirksomhed i Berlin havde erhvervet alle forudsætninger for at samle arkene til

et hele. Uddraget foreligger her som en bog, der vil være et værdifuldt materiale for alle forskere af det nazistiske Tyskland. De giver Goebbels belysning af Tyskland i årene 1942—43.

Bogen er forsynet med et navneregister, af hvilket det fremgår, at visse personer havde hans særlige interesse, idet de er nævnet mange, mange gange. Det drejer sig om: Winston Churchill, Hermann Göring, Heinrich Himmler, Benito Mussolini, Joachim Ribbentrop, Franklin D. Roosevelt, Josef Stalin og Kong Victor Emanuel.

Der er to faste holdepunkter i Goebbels dagbøger. Det ene er hans fanatiske og uudslukkelige had til jøderne. Det andet er hans grænseløse beundring for Hitler. Et sted taler han om førerens »store blå øjne, som stjerner. Jeg var strålende lykkelig«.

Hitler virkede på ham som en dynamo, der oplader sine batterier.

Skildringen af Mussolini er ganske interessant. Først karakteriseres han som den største af alle italienere siden romertiden. Senere kølnes dog begejstringen, idet Goebbels bliver klar over, at Benito er helt i lommen på datteren, Grev Cianos hustru, der er en tvivlsom dame, som truer med at skandalisere faderen i hele verdens øjne, når hun ikke kunne få sat sin vilje igennem.

Goebbels døjer med kristendommen.

Dagens mænd og idealogier i leksikon

Dr. phil. Sven Henningsen: Politisk Leksikon. Gjellerups forlag. Pris 20 kr. indb. 366 sider.

En såre nyttig håndbog. Den er faktisk et lille leksikon, der begrænser sit felt i henhold til titlen. Et leksikon bliver meget hurtigt for gammelt Begivenhederne udvikler sig med næsten hektisk fart, nye bevægelser, nye mænd opstår. Hvem er de? Hvilke facts foreligger der om dem. Meget kan man få at vide gennem dagbladens spalter, men avisernes stof er blevet til under hastigt tempo.

Politisk leksikon gør indtryk af at bringe solid viden på en overskuelig form. Desuden bringer det en større artikel om

Han beklager sig over modstanden fra kirkens folk, fordi han tager kirkeklokkerne og støber dem om til kanoner. Et andet sted taler han om, at han vil forsøge at holde fred med kirken for så — efter en sejrrig krigsafslutning — at sætte disse folk på plads.

Han studerer propagandaens virkning på sin mor, for hvad der går i hende, går ind i menigmand.

Han betragter Quisling som en naiv mand (side 67). »Han er en dogmatiker og en teoretiker, hos hvem man ikke kan forvente statsmandsevner.«

Goebbels følger med agtpågivenhed udviklingen i Danmark, og han er slet ikke tilfreds. »Danskerne har misforstået den gode behandling, vi har givet dem«, skriver han således. »Der er navnlig i København foregået skandaløse ting. Tyske soldater kunne næppe gå i fred på gaderne, tyske piger fik brændt hagekors på deres krop«

De foreliggende dagbøger giver et væld af oplysninger til klarlæggelse af livet bag kulisserne.

Ingen, der læser den foreliggende bog, kan længere være i tvivl om, hvilket helvede, Europa var blevet, om trekløveret Hitler, Goering og Goebbels havde fået lov til at nyordne Europa efter deres hoved.

— Og af mange grunde er vi alle lykkelige over, at de ikke fik lov til det.

— mark.

hvert enkelt land og dets politiske udvikling. I erkendelse af råstoffernes uhyre betydning gøres der rede for deres forekomst og betydning i den internationale økonomi. En mængde små kort anskueliggør bogens stof.

Spørger man nu om, hvad bogen siger om koncentrationslejre, så finder man svaret på side 166. Det hedder her:

Koncentrationslejre er betegnelse for en fangelejr, hvor politiske modstandere og andre personer holdes fangen.

Navnet stammer fra Boerkrigen (1899—1901), hvor englænderne, for at blive herrer over Boernes guerillastyrker, internerede hele boerbefolkningen i koncentrationslejre.

I Tyskland oprettede nationalsocialisterne efter deres magtovertagelse 1933 talrige koncentrationslejre, hvor de først anbragte deres politiske modstandere, dernæst alle personer, der på en eller anden måde opponerede mod deres regime, og endelig jøderne.

I krigen 1939—45 kom desuden masser af udlændinge fra de besatte områder til. Anbringelsen i koncentrationslejrene skete uden retlig undersøgelse og på ubestemt tid.

Lejrens vagtmandskab bestod i begyndelsen af S.A.mænd, senere blev de udtaget indenfor S.S.! Deres grusomhed blev berygtet i hele verden. Lejrene var mord- og torturanstalter, i hvilke der foretoges masse-mord, eksperimenter på levende mennesker o. s. v. Nogle af lejrene blev udstyret med gaskamre, hvori man kunne masseliquidere. Der indrettedes også lejre til udryddelse af jøder, hvilket var et led

i planen om disses totale tilintetgørelse. Det drejede sig her ikke om lokale overgreb, men om et gennemtænkt system. Det nationalsocialistiske regime ventede sig — og med rette — en afskrækkende virkning. Foruden en mangfoldighed af direkte mordmetoder var det almindeligt at lade fangerne arbejde sig til døde eller gå til grunde af underernæring. Stadig mishandling hørte til lejrens program. Senere blev også forbrydere anbragt i lejrene, dels for at udspionere de politiske fanger, dels for at kompromittere disse og give det udseende af, at lejrene var beregnet på almindelige forbrydere. 8 millioner mennesker blev udryddet i lejrene. De kendteste var Belsen, Dachau, Sachsenhausen og Auschwitz. Koncentrationslejrene fandtes og findes stadig i andre diktatorisk styrede stater, selv om de almindeligvis ikke har fået samme omtale som de nazistiske.

—mark.

At organisere

Nogle betragtninger over et velkendt ord.

Da man første gang stødte på ordet »at organisere«, studsede man.

Man kendte ordet organisation fra foreningslivet, og deltagelse i illegale organisationers arbejde var en velkendt ting for langt de fleste, der blev arresteret. Men i fangenskab havde ordet at organisere ikke noget med foreningsliv at gøre. Her var det en betegnelse for at skaffe sig det, man havde brug for. Ordet må vel siges at dække både over dette at låne en ting, at købe den, at bytte sig til den, »at tage« det på den fabrik, hvor man var slave.

I den forbindelse kan det måske være gavnligt overfor uindviede at tilføje, at moralen blandt fanger forbød at tage fra en kammerat. Der kunne nævnes, at kammeratskabstyperier var meget sjældne blandt politiske fanger, men fandt de sted og blev opdagede, var straffen hård: f. eks. bortvisning fra de dansk-norske fangeblokke o. l.

Derimod tillod moralen udmærket, at man tog på fabrikken, hvad man gik og savnede, og som den dårlige omsorg fra tysk side for fangerne forment dem af

naturlige livsforhold, f. eks. materialer til at slå under træskoene, samt søm til at slå det på med.

Ordet »at organisere« vil gå over i de nye ordbøger, fordi det står som et karakteristisk udtryk, som krigstiden skabte, men muligvis vil det dog forsvinde, fordi det er udslag af en moral, der havde sin gyldighed under særforhold.

Man mener tidligst at finde udtrykket anvendt i Nordahl Griegs »Spansk Sommer«, der udkom i Oslo i 1937. Bogen er en reportage fra den spanske borgerkrig. Her står side 106: Erik kom med en herlig hermetikboks: »Her har jeg organiseret nogle herlige kødboller«. Og side 128: »En svensk chauffør, hvis lidenskab var fart, organiserede en lastbil«. De engelske soldater brugte ikke ordet, men opfandt et andet under deres fremrykning: to liberate, altså at befri, at forstå som en frigørelse til eget forbrug. Soldaterne i den danske brigade brugte ordet at rulle, som vandt hævd efter et par barokke spring mellem dansk og svensk: man ruller det, man mangler, og at mangle betyder i det svenske sprog at rulle (rulle tøj), jfr. manglebrædt på dansk.

Johs. Fosmark.

Humor fra besættelsen

En tidlig morgenstund kom det til kamp mellem en sabotør og en tysk sabotagevagt. Vagten blev ramt, men inden han faldt om, nåede han at pifte i sin fløjte og tilkalde de andre sabotagevagter. Sabotøren blev fanget, og man ringede til politiet.

Få minutter efter ankom tre betjente og tog sabotøren med til stationen — som de sagde.

Et kvarter efter kom de rigtige betjente.

Dialog fra besættelsen.

— Halvdelen af de tyske flyvemaskiner i Danmark er nu beskadiget.

— Jamen, der er da osse noget i vejen med den anden maskine.

— Det er muligt, men nu får de vel snart en hel masse af de her førerløse flyvemaskiner.

— Hæ, tror du ikke snarere de får en flyvemaskinløs fører.

Dachau

Dette er sangen om Dachau —
Helvedets stinkende forgård —
stedet hvor hundredetusinde
sultede, døde og dræbtes.

Fjært fra de russiske stepper —
fra Polens ruinbyer —
fra Nord og Syd, fra Øst og Vest,
fra hele Europa
kom slaverne som slagtekvæg til Dachau.

Klædt i fantastiske pjalter
og stribede klovnedragter
mødtes mænd af alle racer og nationer.
Side om side gik helte og slyngler,
kværuanter, partisaner og tyve,
soldater, idealister og bønder.
Alle mødtes de her,
kun eet var dem fælles:
Skæbnen.

Dachau har hørt deres eder og hede
bønner,
set deres heroiske munterhed,
deres trods og kraftløse segnen,
men også svaghed og svigten.
Deres længsler og håb
fik luften til at dirre

i bespændt uro,
indtil alt blev kvalt af sult og snavs,
utøj og slimet skarn.
Alt blev til aske,
aske i krematoriernes ovne.
Dette er sangen om Dachau —
ikke en sirlig leg med ord,
men et skrig mod den himmel,
der lod alting ske,
døv for bønner og trusler.

Dachau i de rå vintermorgener,
når fanger skubbende de tunge kærre
fyldte med nøgne, skeletagtige lig
til krematoriet?
nattens ofre for sult og tyfus.

Dachau i de lyse månenætter,
når sirenerne tudede omkap
og blodhundene glammede.
Svimmelende højt i luften
kom maskinerne durrende frem i
hundredevis.
De høje poplers blade blinkede og
skælvede
og lejren lå øde, kold og uvirkelig
som et månelandskab.

Nætterne i Dachau,
hvor menneskekroppe
væltede sig mellem hinanden.
Dagene i Dachau med endeløse appeller,
med stanken af rådne kålrabi og latrin.
Tørsten, der sved i tørre halse og munde,
mens vandet i vaskekummerne rislede
liffligt,
men fyldt med klor og tyfus og liggift.
Dette er sangen om Dachau —
den skal leve i kommende slægter,
den skal vidne om skændsel og skam.

Dachau kan opstå igen,
hvis fejhed lader ondskaben råde,
hvis propagandaens stemme atter
overdøver hjertets ømhed og hjernens
klarhed.

Menneske, hvad har du lært?
Altid må du kæmpe mod hadet og løgnen,
mod magtbegær og egoisme.
Aldrig må du glemme,
aldrig må du slappe af.
Menneske, husk og kæmp.
Dachau — Helvedets forgård —
må aldrig opstå påny.

Olav Holst.

Ny litteratur om Folke Bernadotte

Af forstander JENS MARINUS JENSEN, Århus.
Formand for De danske Ungdomsforeninger

Når det lykkedes greve Folke Bernadotte at udrette så meget under og efter krigen, skyldtes det ikke blot, at han havde den autoritet, som det giver at være den svenske konges brodersøn, at være beslægtet med de fleste fyrstehuse i Europa og at være indgiftet i førende amerikanske finans kredse, men det skyldtes også, at han var en mand, en stærk, modig og ydmyg mand, en levende kristen, svensk personlighed.

At han var dette, får man bekræftet gennem den litteratur, der er fremkommen

efter hans død. Denne litteratur skal kort omtales her.

Norstedts forlag i Stockholm har udgivet en rigt illustreret bog om Folke Bernadottes far, prins Oscar Bernadotte, der blev meget benyttet som prædikant og taler ved kristelige møder ikke mindst inden for KFUM, hvis formand han var i 50 år. Bogen er skrevet af Alfred Jansson, der stod prinsen nær i hans kristelige arbejde og havde lejlighed til at høre ham selv berette om hans lov.

Ejendommeligt er det at læse om, hvor-

ledes Oscar Bernadotte som ung søfficer kom til Jaffa, og hvorledes han og en del af besætningen benyttede nogle dages ophold der til at tage en tur til Jerusalem for at se på de hellige steder. Prinsen søgte alene op til Golgata og den hellige grav. På en stenbænk sad han og tænkte over det, som var hændt her.

»Så slog det mig«, fortæller han, »at Jesus ikke betød for mig, hvad han burde betyde. Her sidder jeg ved Jesu grav, men mit Hjerte er koldt.« Så bøjede han hovedet og bad: »Hvis det virkelig forholder sig således, at du har levet og lever, så lad mig få lov at lære dig at kende.«

Han bøn blev hørt, og det er helt underligt at tænke på, at den fødtes på hans

løber i den samme by, hvor hans søn skulle møde sin skæbne.

I en bog fra J. A. Lindblads forlag om prins Eugen fortæller Folke Bernadotte om sine rejser med farbroderen, malerprinsen. Det er fornøjelige minder, indtil den aften under spejder-jamboreen i Frankrig, da budet nåede Folke Bernadotte, at farbror Eugen var død.

»Det føltes så ejendommeligt tomt og mørkt, at han, som havde spredt så megen glæde, skønhed og lys, for altid havde forladt denne jord, hvis natur han elskede så højt, og som han på en så forunderlig måde kunne forevige gennem sin kunst.

Aftenen derefter gik jeg ind i Sacre coeur, den mægtige kirke, fra hvilken man ser ned over den skønne franske hovedstad. Da jeg stod der under de høje hvælvinger og hørte på den stemningsfulde musik ved aftensangen, strømmede minderne ind over mig fra de forgangne år sammen med min elskede farbroder.«

Norstedts forlag har udgivet et mindealbum om Folke Bernadotte med noget over hundrede billeder fra Folke Bernadottes liv og gerning med tekst af pastor Frithiof Dahlby, en af Folke Bernadottes gode venner inden for spejderbevægelsen. Her er billeder af Bernadotte som dragonløjtnant og væddeløbsrytter, som indianerhøvding, af spejderføreren og Røde Kors-manden, i hjemmet og på prædikestolen, fra barndommen og til den sidste rejse.

Det var pastor Dahlby, der udtalte ved Bernadottes død, at han ikke blot var en god spejderfører, men også en god leder af spejderførerne. Når de havde deres førerstævner og om aftenen sad samlet om lejrålet kunne Folke Bernadotte være den gladeste blandt de glade, han kunne synge med på spejderviserne med samme humør som en 12 års dreng; men aldrig gik aftenen til ende, aldrig brændteålet ned, uden at han havde et alvorsord at sige til sine kammerater.

I oktober-numret af »Totem«, tidsskrift for Sveriges spejderforbunds ledere og vandrerspejdere, er der sat spejderchefen Folke Bernadotte et overordentlig smukt minde. Svenska Röda Korset har på sam-

me måde i et mindenummer af sit blad hædret den afdøde.

Endelig har Einar Rimmerfors i en ungsdomsbog om den afdøde humanist fortalt om »Et fredens sendebud«. Bogen, »Folke Bernadotte« er udkommen i alle tre nordiske lande, i Danmark på De unges Forlag.

Det er en velskrevet og letlæst bog, som mange vil være taknemlig for. Det er opmuntrende og inspirerende at læse om en mand, som er helstøbt, og som lidt efter lidt finder sin vej og kommer til at udrette store ting. Her fortælles om den muntre kavaleriofficer, som gennem sygdom føres ind på en alvorligere livsbane, om den svenske Røde Kors-mand, som vover sig ind i løvekulen. En svensk journalist skriver om hans besøg hos gestapocheffen Heinrich Himmler:

»Himmler havde højest sandsynligt aldrig mødt sådan en drengespejder og vidste ikke rigtigt, hvad han skulle stille op med ham. Bernadotte opnår, hvad han ønsker, og sætter lynsnart sin fredsaktion i gang. Da han er blevet varmet op, har han ingen hemninger. Han lader sig ikke nøje med nordmænd og danskere, men river alt, hvad han kan få fat i af truede menneskeliv, til sig.«

En anden svensk journalist fortæller, med en vis modvillig indstilling, hvorledes Bernadotte chokerede en forsamling på flere hundrede journalister, for hvem han skulle berette om sit møde med Himmler:

»Efter et par minutters forløb sad disse herrer, af hvilke en del havde indtaget en typisk skeptisk holdning, og lyttede fuldkommen fascinerede til ham. Og mange af de forhærdede mænd rødmede kraftigt, da han hen imod slutningen af sin tale fortalte om Gud, med hvem han havde stået i stadig kontakt.«

Noget lignende indtraf i Kairo, da våbentilstanden i Palæstina i juni 1948 var en realitet. Folke Bernadotte havde verdenspressen samlet omkring sig på sit hotel. Gamle forhærdede journalister fra alle verdenshjørner sad ivrige og forventningsfulde omkring ham. Fyldepenne og skrivblokke lå parat. Folke Bernadotte begynder at tale, sagligt og sagkyndigt teg-

ner han den politiske baggrund for det, som er sket. Så bliver han pludselig personlig på en helt anden måde.

»Jeg vil fortælle Dem noget«, sagde han. »Min gamle fader derhjemme er 88 år. Dengang jeg rejste ud for at påtage mig denne opgave, gav han mig en ny bibel. Og så lovede han hver dag at tage mig med i sine forbønner. Det er han ikke alene om at gøre. Tusinder af kristne har lovet at bede til Gud for mig. Det er min overbevisning, at jeg aldrig uden Guds hjælp og bistand ville have opnået de resultater, vi hidtil har nået...«

Samme dag blev Palæstina-mæglerens vidnesbyrd om hans tro på Gud og bønnens Kraft telegraferet jorden rundt. En kendt amerikansk statsmand fremhævede, at det var første gang, Guds navn blev nævnt i forbindelse med de Forenede Nationer.

En af de mange, der har fortalt om Bernadotte efter hans død, skriver:

»Hans religion bærer mere præg af evangelium end af lov, mere præg af glad kristendom end af dogmatisk kirkeliv. Han har ikke automatisk tilegnet sig den religiøse anskuelse i barndomshjemmet. Men han er blevet stærkt påvirket af den kristne etik. Han tror på Gud, og han beder til Gud. Korset er for ham den vesterlandske kulturs åndelige grundpille. Korsets symbol er nøglen til mange af Folke Bernadottes handlinger, og man finder det også bag hans tilsagn om at ville påtage sig Palæstinaopgaven.«

Folke Bernadotte vidste, at denne opgave var vanskelig, at der kun var een procent chance for, at hans arbejde ville lykkes, og at arbejdet indebar stor personlig risiko.

Det skulle vise sig, at det sidste var rigtigt. Der blev skudt på hans bil. Hans hvide freds-flyvemaskine blev forfulgt, da han i august 1948 rejste fra Jerusalem hjem til Røde Kors-konferencen i Stockholm. Det er karakteristisk for Folke Bernadotte, at han ikke nævnte et ord om denne forfølgelse, da han ankom til Bromma flyveplads, skønt situationen var farlig, og føreren måtte styrtdykke for at ryste forfølgerne af sig.

Den sidste dag, Bernadotte levede, blev

han advaret mod at lande på flyvepladsen i Jerusalem. Han landede som planlagt. Han blev rådet fra at køre den planlagte rute i bil gennem Jerusalem. Han kørte, som det var bestemt. Ikke skulle det kunne siges, at han var bange. Ikke skulle nogen bagefter kunne mistænke ham for ikke at have rent mel i posen. Han var fredens sendemand, og som sådan ville han færdes, så længe det blev ham forundt.

Jødiske terrorister standsede hans bil og skød ham. Hans kiste blev ført hjem til Sverige. En overordentlig smuk mindehøjtid fandt sted. Vennen, pastor Dahlby, var eneste taler. Han mindede om det valgsprog, Bernadotte valgte den dag, han blev de svenske spejders chef: »Vi er ikke kommen til verden for at blive lykkelige, men for at hjælpe andre til at blive lykkelige.«

Fridtjof Nansen udførte et stort arbejde efter første verdenskrig for at læge krigens sår. Folke Bernadotte gjorde det under og efter den anden. Nansens indsats tilhører historien. Bernadottes vil også efterhånden glide i baggrunden; men lad os aldrig glemme hans valgsprog:

»Vi er ikke kommen til verden for at blive lykkelige, men for at hjælpe andre til at blive det.«

Jeg tror, det indeholder en sandhed. Den, at de, som stræber mest efter at hjælpe andre, selv har de største muligheder for at få noget ud af livet.

Jens Marinus Jensen.

Befrielsesmonument i Roskilde

Roskilde Byråd har indbudt til en offentlig konkurrence om skitseforslag til et minde om befrielsen. Konkurrencen er åben for alle, og der stilles ingen forhåndskrav om udformningen eller størrelse. Der er stillet 9000 kr. til rådighed som præmier.

Nogle få af ofrene fra tyske massehenrettelser i Malauney-skovene i Frankrig. Det drejer sig om repræsalie-mord med dertil hørende tortur.

Dansk SS-fangevogter idømt 14 års fængsel

Københavns byret har idømt en tidligere dansk SS-mand, Carsten Christian Jensen, der har været blokfører i Neuengammelejren, 14 års fængsel.

Så godt som alle vidner har forklaret, at tiltalte, hvem de kendte fra koncentrationslejren, var rå og brutal. Jensen nægtede sig imidlertid skyldig og forsøgte at bortforklare vidnernes udsagn som personlige hævnakter.

Kontoret for Kammeraternes Hjælpesfond

holder ferie hele Juli måned. Evt. breve sendes i ferietiden direkte til formanden, konsul Kaj V. Dahl, Horsens

Næste nummer af

»Pigtraad«

bliver

August-nummeret